

Javaslat a közoktatás szerkezeti és tartalmi megújítására óvodai szemszögből

Az Oktatási és Gyermekügyi Minisztérium felhívására a Nemzeti Pedagógus Kar Óvodai szakmai munkacsoportja is megfogalmazta javaslatát a közoktatás szerkezeti és tartalmi megújítására óvodai szemszögből. A Nemzeti Pedagógus Kar országos és területi küldöttjeként több óvodapedagógus is megosztotta szakmai tapasztalatait, gondolatait a jövő oktatási stratégiája kialakításához. A javaslat fókuszában az óvodai nevelés alapozó funkciója áll, mely meghatározó jelentőségű az eredményes iskolai tanulás szempontjából. Ehhez szorosan kapcsolódik az óvoda-iskola átmenet kérdéskörének tudatosabb átgondolása, a zökkenőmentes átmenetet segítő jógyakorlatok kialakítása a már meglévőkre alapozva.

Az óvodapedagógusok által megfogalmazott szakmai munkaanyagot gondolatébresztőnek szántuk a rendszerszintű párbeszédhez, illetve az ezen alapuló döntések előkészítéséhez.

Dr. Kóger Yvetta

óvodapedagógus, országos elnökségi tag

A tantervi rendszer megújítása és az oktatási-nevelési struktúra átalakítása alapvető hatással van az óvodák mindennapjaira és szakmai autonómiájára. Bár a hagyományos értelemben vett tantervek az iskolák világához tartoznak, az óvoda szemszögéből nézve a köznevelési rendszer ezen átalakítási pontjai kritikusak, hiszen az óvoda a köznevelés részeként az a kiindulópont, ahol a gyermekek fejlesztése és az iskolai életre való felkészítése az óvodába lépés pillanatától megkezdődik. Az iskolai tanulás szempontjából fontos alapok jelentős része már az óvodás években formálódik.

Az óvodapedagógusok szemszögéből kulcsfontosságú, hogy a tantervi rendszer megújítása ne csak az iskolai oktatásra fókuszáljon, hanem rendszerszintű párbeszédet biztosítson, amelynek az óvodapedagógusok is részesei.

Az óvodai nevelés szempontjából veszélyes, ha a tantervi megújulást egyoldalúan, felülről lefelé diktálják, anélkül, hogy figyelembe vennék a koragyermekkorai nevelés sajátosságait, az óvodába lépő gyermekek szociális- és képesség beli sokszínűségét. Az első osztályba ne kisiskolásokat várjanak a tanítók, vegyék figyelembe a 6-7 éves gyermekek sajátosságait, építsenek arra a fejlődésre, amely az óvodában már elkezdődött.

Az óvodai nevelésben ma már komoly kihívás a képességek kiegyenlítése annak érdekében, hogy sikeresen lépjenek a gyermekek az óvodáskort követő életszakaszba, vagyis eredményesen álljanak helyt az iskolában.

Az iskolaelőkészítés folyamata az óvodába lépéstől elkezdődik, annak érdekében, hogy az óvodáskor végére – lehetőség szerint – minden gyermek elérje az Óvodai nevelés országos alapprogramjában (továbbiakban ÓNOAP) rögzített kimeneti követelményeket.

Az elképzelt iskolarendszer

Az óvoda szemszögéből az ideális iskolarendszer rugalmas, gyermekközpontú, tevékenység- és fejlődésalapú, lehetőséget biztosít az egyéni tanulási utak bejárására.

Az óvoda-iskola átmenet tudatosabb támogatása keretében – a már meglévő jógyakorlatokat felhasználva – a gyermekek érdekében két irányú kommunikáció zajlik az érintett szakemberek között. Az óvodapedagógusok mellett az iskolai tanítók is tisztában vannak azokkal az ÓNOAP-ban megfogalmazott fejlődési jellemzőkkel, amelyekkel az iskolába érkező gyermekek rendelkeznek. Önmagában az eltérő fejlettségi szint még nem jelent problémát. Ugyanakkor fontos, hogy az iskola első két éve (de legalább az első év) a játékos átmenetről szóljon, és módszertanában valóban közeledjen az óvodához.

A későbbi iskolai szakaszokban is fontos az átjárhatóság, a tudatosan kezelt átmenet. Egy korai döntésnek nem szabad véglegesen meghatároznia egy gyermek továbbtanulási lehetőségeit.

A tantervi rendszer kívánatos modellje

Az óvoda szempontjából a tantervi rendszer kívánatos modellje kompetenciaalapú és tevékenységközpontú, szemben a lexikális tudást előtérbe helyező modellekkel, miközben mind az életkori sajátosságokra, mind az egyéni fejlődésre épít. Az óvodai nevelés egyik legfőbb célja a későbbi tanulás alapjainak megteremtése, a szokás-szabályrendszer megalapozása, melyre, mint biztos alapra építhet az iskola.

A kívánatos modell nem tantárgyakban gondolkodik, hanem olyan átfogó fejlődési területekben (pl. szociális készségek, érzelmi intelligencia, mozgás-nagymozgás-finommotorika, anyanyelv-kommunikáció), amelyek közvetlenül megalapozzák az iskolai sikereket. Ehhez pedig szükséges az, hogy a világos szakmai keretek megadása mellett biztosított legyen az iskolai pedagógusok módszertani szabadsága annak érdekében – természetesen határok között – hogy megválasszák az időbeli- és formai kereteket a gyermekcsoport sajátosságaihoz igazítva.

A kapcsolódó rendszerek összehangolása

Ez a terület is számottevő kihívás lehet, mivel ez alatt a kérdés alatt nem csak a pedagógusképzési - továbbképzési rendszerrel kapcsolatosan kell gondolkodni, hanem a mindennapi intézményi működés során horizontálisan.

Valós párbeszéd együttműködés legyen az óvodák-iskolák-fejlesztő szolgáltatások (Pedagógiai Szakszolgálatok, Szakértői bizottság, Gyermekpszichiátria- neurológia) között, annak érdekében, hogy minden gyermek azt, és akkor kapja meg amire, és amikor szüksége van. A közös hospitálások, megbeszélések és szakmai műhelyek valódi folytonosságot teremthetnének az óvoda és az iskola között.

Mindemellett fontos a pedagógus képzési- továbbképzési rendszer felülvizsgálata is. Nagyobb jelentőséget kellene tulajdonítani a gyakorlat centrikus képzések mellett az intézményi –

kívülről szakmailag támogatott – belső tudásmegosztásnak, belső képzéseknek, szupervízióknak, esetmegbeszéléseknek, mert ezek személyesek, figyelembe veszik az intézmények helyi sajátosságait, az esetleges helyi hiányosságokra reagálnak, támogatják a szervezeti klímát.

A pedagógusképzésben helyet kaphatna egy ún. pályaaorientációs bemeneti év, amikor a hallgatók eldönthetnék azt, hogy valóban ezt a pályát szeretnék-e, illetve valóban tudnak-e azonosulni a szülők, a gyerekek és a pedagógusok közösségének elvárásaival. Ha az elköteleződés megvan, akkor a pedagógia, a módszertan már elsajátítható. Fontos lenne azonban az is, hogy az elméletben tanultakat rövid időn belül a gyakorlatban is kipróbálhassák. Ehhez szükséges a gyakorlólhelyek olyan hálózata, melyekben magasan képzett, elkötelezett pedagógusok dolgoznak. Emellett a szakmában dolgozó pedagógusoknak a képzésben is jelen kellene lenniük, hiszen szakmai tárgyakat ők tudnak leghitelesebben tanítani.

A középfokú óvodai nevelő képzés jelen formájában óvodapedagógusi munkára történő felkészítésre kevésbé alkalmas. A képzés azonban belépőként szolgálhat a felsőoktatásba, vagy kiválthatná a javasolt pályaaorientációs évet.

A megvalósítás és a tartós működőképesség feltételei

A sikeres megvalósítás és a tartós magas színvonalú működéshez egységesen értelmezett elvárások, szabályozó kritériumok szükségesek annak érdekében, hogy mindenki számára elérhető legyen a sikeres megvalósítás alapjául szolgáló hiteles információ. A szükséges erőforrások megléte mellett fontos sikerkritériuma a tudatos, átgondolt bevezetés, a megvalósítás folyamatos monitorozása, anélkül, hogy további plusz (adminisztráció) terhet róna a résztvevőkre. Meghatározó elv a fokozatosság, a kipróbálható és értékelhető lépések a tapasztalatok összegzése és megosztása által, megfelelő szakmai támogatás mellett. Új elvárásokat csak akkor lehet eredményesen megfogalmazni, ha azok teljesítéséhez kiszámítható finanszírozás, a szükséges humán erőforrás és szakmai háttér is rendelkezésre áll. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek számának emelkedése, sikeres integrációjuk támogatása okán az óvodákban is egyre sürgetőbb igény pedagógiai asszisztensek létszámának emelésén túl a gyógypedagógus, illetve gyógypedagógiai asszisztens alkalmazási lehetősége.

Egyéb megjegyzések

Mind az intézményvezetőknek, mind a pedagógusoknak egyre sokrétűbb ismeretekre, kompetenciákra van szüksége a hagyományos pedagógiai-szakmai ismeretek mellett ahhoz, hogy eredményesen, a jogszabályokhoz igazodóan tudják végezni munkájukat. Emiatt – függetlenül a település elhelyezkedésétől, méretétől – a köznevelési intézmények valamennyi dolgozója számára biztosítani kellene az egyenlő hozzáférést olyan szakemberekhez, akik segíteni tudják például a jogszabályok értelmezését, illetve az intézmény jogszerű működését; tájékoztatást, tanácsot tudnak adni a gyermekek ellátását érintő kérdésekben, illetve a humán erőforrás, vagy a tárgyi feltételek megteremtése szempontjából.

Emellett fontos lenne a pedagógusok/vezetők hálózatosodása, a tudatos együttműködés, együtt gondolkodás kereteinek szervezett megteremtése az egyre differenciálódó elvárásoknak való megfelelés segítéséhez. A vezetők támogatása által a szervezet is támogatást kap. A tudásmegosztó hálózatok létrehozása, mint a szakmai együttműködés generáló fóruma

kulcsszerepet játszhat a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésében, gondolkodásának formálódásában. A horizontális hálózaton keresztül eredményesebb a szakma képviselete például a kistelepülések óvodáinak problémái is eljuthatnak az ágazati döntéshozókhoz.

A pedagógusok erkölcsi megbecsülése mellett hangsúlyos szerepet kell kapnia a mentális egészségük megőrzésének, ehhez szükség esetén pszichológusi tanácsadás biztosításával. Ez elengedhetetlen a pályán tartáshoz, illetve az eredményes szakmai munkához.